

DIŞ TİCARETİN KOLAYLAŞTIRILMASINDA TÜRKİYE’NİN GÖRÜNÜMÜ

Sema BAHÇECİ¹

ÖZET

Küreselleşme ile birlikte artan dış ticaret, bu konuda çeşitli kolaylaştırma çalışmaları yapılması gerektiğini de beraberinde getirmiştir. Ticaretin kolaylaştırılması en genel anlamıyla kolaylaştırılmış gümrük işlemleridir. Bu sayede dış ticaret maliyetleri azaltılarak dış ticaretin gelişmesine olanak sağlanmaktadır. Bu çalışmada, dış ticaretin kolaylaştırılmasının kapsadığı muhtemel konular incelenmiş olup, ülkemizin dış ticaret işlemlerinde uluslararası görünümü değerlendirilerek dış ticaret esnasında karşılaşılan sorunların telafi edilmesi amacıyla bazı önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Dış Ticaret, Dış Ticaret Maliyetleri, Dış Ticareti Kolaylaştırma Çalışmaları.*

THE APPEARANCE OF TURKEY IN FOREIGN TRADE FACILITATION

ABSTRACT

The increasing foreign trade with globalization has brought with it the necessity of various facilitation efforts. Trade facilitation means the simplification of custom procedures in the most general sense. In this way, foreign trade costs are reduced and foreign trade is increased. In this study, the possible issues covered by the facilitation of foreign trade are examined. In order to compensate the problems faced during the foreign trade, some suggestions are given by evaluating the international outlook of our country in foreign trade facilitation.

Key Words: *Foreign Trade, Foreign Trade Costs, Foreign Trade Facilitation.*

---

¹ semabahceci@gmail.com GCC PROTEK Dış Ticaret Ltd. Şti. kurucusu ve sahibi.

1. GİRİŞ

Ticaretin gelişmesinin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri dikkate alındığında, ticaretin kolaylaştırılması da ülkeler için son yıllarda üzerinde ciddi çalışmalar gerektiren bir konu haline gelmiştir. Ticaretin kolaylaştırılmasına yönelik politikaların başarılı bir şekilde uygulandığı ülkeler, daha rekabetçi ülkeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin gerek kendi dış ticaret maliyetleri gerekse birbirleriyle olan ticaret maliyetleri gelişmiş ülkelere nazaran bir hayli yüksektir. Bu da gelişmekte olan ekonomilerin uluslararası üretim ağlarına katılmalarını zorlaştırmakta ve tüm dünyanın iç içe geçtiği global bir yapıda hem bu ülkelerde hem de dünya genelinde ticaretin gelişmesini yavaşlatabilmektedir.

Türkiye, ticaretin kolaylaştırılması alanında yoğun çalışmalar yapmış ve dış ticaret maliyetlerini önemli ölçüde azaltmıştır. Buna rağmen, gümrük işlem süreleri ve maliyetleri, şeffaflık, ulaşım hizmetlerinin mevcudiyeti ve kalitesi gibi alanlarda gelişmiş ülkelerin oldukça gerisinde yer almaktadır. Bu alanlardaki eksikliklerin giderilmesi amacıyla bazı önerilere yer verilen bu çalışmada, genel olarak yazılı literatür taramasından yararlanılmış, bu amaca yönelik yapılan akademik ve sektörel çalışmalar incelenmiştir.

2. DIŞ TİCARET KAVRAMI VE KAPSAMI

Dış ticaret iki ya da daha fazla devlet arasında gerçekleşen bir ticarettir (Suri vd., 2006, s.326). Dış ticaretin gerçekleşebilmesi için belli ülke sınırlarının olması gerekmektedir. Fakat bazen söz konusu devletlerin yerine ekonomik birlikler kurulabilir. Böyle bir durumda, dış ticaret uygulamaları için siyasi sınırlar zorunluluk teşkil etmez. Kurulan ekonomik birlikler de dış ticaret gerçekleştirilmektedir (Köksal, 2016, s.2).

Ülkeler dış ticaret yoluyla birbirlerine aynı zamanda kendi tüketim, eğlence, kültür ve örf adetlerini transfer edebilirler (Melemen, 2012, s.3). Dış ticaret farklı ülkelerin para birimlerini ve uluslararası düzenlemeleri de içerdiğinden normal ticarete nazaran daha karmaşık bir yapıya sahiptir (Suri vd., 2006, s.326).

Dış ticaret, ülkelerin birbirleriyle yaptıkları mal hareketlerini kapsamakta olup ihracat ve ithalattan oluşmaktadır (Melemen, 2012, s.2).

İhracat, bir ülke içerisinde üretilmiş olan veya yurt dışındaki herhangi bir ülkeden satın alınmış mal veya hizmetin, yurt içindeki serbest bölge sınırları içerisinde veya yurt dışında yerleşik olarak faaliyet gösteren gerçek ya da tüzel kişilere satılması ve bu satış sonucu doğacak olan bedelin, kanunda öngörülen süre

içerisinde herhangi bir bankaya götürülüp yabancı paranın TL'ye dönüştürülüp tahsilini izleyen bir süreçtir (Avcı, 2015, s.3).

İthalatı kısaca dış alım olarak tanımlayabiliriz. Ülkelerin birbirlerinden mal ve hizmet temin etmesidir. Diğer bir tanımlamada ise ithalat, ülke kanunlarına göre dış ticaretinde yasak olmayan malların gerekli evraklarla beraber gümrük vergilerini ödeyerek yurt içine girmesidir (İpek, 2015, s.36).

Dış ticaret sürecinde yer alan aktörler; ihracatçılar, ithalatçılar, dış ticaret işleminin gerçekleşmesi için ihracatçılara ve ithalatçılara nakliye, sigorta, gümrük müşavirliği gibi hizmetler sunan araçlar ve çeşitli kamu kurumlarıdır (Deliçay, 2015, s.1).

Dış ticaret işlemleri ise; bir ülkeden diğer bir ülkeye satılan veya o ülkeye başka bir ülkeden getirilen malların çıkış veya girişinin düzenlenmesini içeren kurallardır (Aktaş ve Adıgüzel, 2017, s.4).

3. DIŞ TİCARETİN KOLAYLAŞTIRILMASI ÇALIŞMALARI

Ticareti kolaylaştırma kavramı, en genel ifade ile gümrük işlemlerinin maliyetini ve işlem sürecini azaltacak her türlü yenilik, uyumlaştırma ve basitleştirme işlemlerini ifade etmektedir (Aynagöz Çakmak, 2016, s.3). Ticaretin Kolaylaştırılmasının, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere ihtiyaç duyulan malların daha rahat girişini sağlayarak açlık ve fakirliğin önüne geçmesinde önemli bir etken olduğu düşünülmektedir (Rippel, 2011, s.1).

Dış ticaretin kolaylaştırılması ile ilgili küresel düzeyde yapılan en önemli çalışmalardan biri olan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması (TKA), 7 Aralık 2013 tarihinde, Bali/Endonezya'da düzenlenen DTÖ 9. Bakanlar Konferansında kabul edilmiş, 27 Kasım 2014 tarihinde DTÖ Genel Kurulunda DTÖ'yü kuran Marakeş Anlaşmasının bir parçası haline gelmiş ve 22 Şubat 2017 tarihinde küresel olarak yürürlüğe girmiştir (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ticaretin Kolaylaştırılması Türkiye Stratejisi ve Eylem Planı 2018-2022, s.11).

DTÖ tarafından hazırlanan Dünya Ticaret Raporu'na göre Ticareti Kolaylaştırma Anlaşmasının yürürlüğe girmesiyle birlikte, ticaret maliyetlerinin ortalama %14,3 oranında düşmesi ve 2015-2030 yılları arasında dünya ihracat hacminin yılda %2,7 ve GSYİH'nın ise %0,5 oranında artması beklenmektedir (WTO, World Trade Report 2015, ss.7-9). OECD tarafından 2015 yılında gerçekleştirilen ve 152 ülkeyi kapsayan çalışmaya göre Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşmasının

uygulanmasının küresel düzeyde ticaret maliyetlerini %12,5 ila %17,5 oranında düşüreceği tespit edilmiştir (OECD, 2015, s.1).

OECD, Ticaretin Kolaylaştırılması kapsamında aşağıda belirtilen alanlarda ülkelerin durumunu takip etmektedir. Bu alanlar (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ticaretin Kolaylaştırılması Türkiye Stratejisi ve Eylem Planı 2018-2022, s.7);

- Bilgiye erişim,
- Ticaret erbabı ile istişare, mevzuata ilişkin bilgi taleplerinin karşılanması,
- Başvuru prosedürleri,
- Ücretler ve masraflar,
- Belgeler,
- Otomasyon,
- İşlem prosedürleri,
- Sınır teşkilatı işbirliği-içsel,
- Sınır teşkilatı işbirliği-dışsal,
- Yönetişim ve tarafsızlık.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki karmaşık prosedürler ve yüksek ticaret maliyetleri, üretimin çeşitlenmesini engellemekte ve işletmelerin ihracata temkinli yaklaşmalarına neden olmaktadır. İhracatın öngörülebilir şekilde kolay ve daha az maliyetle gerçekleştirilmesi, ihracatçı firmaların daha çok ihracat yapmasını teşvik edebilecektir (Rippel, 2011, s.3)

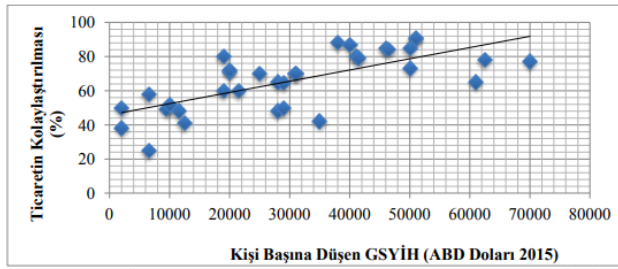
Bir ülkedeki ithalatçıların daha düşük maliyetlerle ithalat yapması, aynı ülke ihracatçılarının daha yüksek fiyatla ihracat yapmasını sağlayabilmektedir (WTO, International Trade Statistics 2015, s.8).

Gelişmiş ekonomiler, ticaret prosedürlerini kolaylaştırmada gelişmekte veya az gelişmiş olan ekonomilere göre daha iyi durumdadırlar. Şekil 1, 36 Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE)² ülkesinin kişi başına düşen GSYİH'sı ile ticaretin kolaylaştırılması arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir.

---

² Kafkaslar ve Türkiye (Ermenistan, Azerbaycan, Türkiye), Orta Asya (Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan), Doğu Avrupa (Belarus, Moldova, Ukrayna), Avrupa Birliği, Norveç ve İsviçre (Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Hırvatistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Malta, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç, İsviçre, Birleşik Krallık), Kuzey Amerika (Kanada), Rusya Federasyonu (Rusya Federasyonu), Güney Doğu Avrupa (Arnavutluk, Makedonya, Karadağ, Sırbistan) (United Nations, 2017, s.34).

Ticaretin kolaylaştırılması ile gümrük ve ticaret prosedürleri, ileri teknoloji kullanımı ve altyapının geliştirilmesi sayesinde gümrükten birim zaman başına eşya akışının artmasının sağlanması, ticari maliyetlerde yaşanacak düşüş ile işletmelerin ihracat pazarlarına girişinin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

Şekil 1. UNECE Ülkeleri Ticaretin Kolaylaştırılması ve Kişi Başına GSYİH İlişkisi
(United Nations, Trade Facilitation and Paperless Trade Implementation UNECE Regional Report 2017, s.7).

Gelişmiş ülkelerin çoğu (özellikle Kanada, İsviçre ve AB ülkeleri) % 75'in üzerinde ticareti kolaylaştırma uygulaması seviyesine sahiptir. Hollanda ve Avusturya, her bir ölçüm kategorisi için daha yüksek seviyelere ulaşmış görünmektedir. Buna karşılık, geçiş ekonomileri (bazı Doğu Avrupa ekonomileri dahil) daha düşük bir uygulama oranına sahip olma eğilimindedir. Makedonya, 14.000 ABD Doları'nın biraz üzerindeki kişi başı GSYİH ve buna karşılık % 82'lik ticaretin kolaylaştırılması uygulaması ile istisnadır (United Nations, Trade Facilitation and Paperless Trade Implementation UNECE Regional Report 2017, s.7).

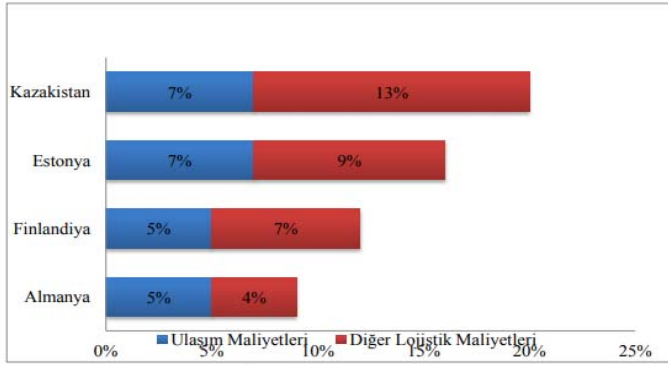
Ticaret maliyetleri, bir ürünün üretiminin marjinal maliyeti³ hariç, nihai kullanıcıya ulaştırılincaya kadar yapılan tüm maliyetleri olarak tanımlanmaktadır (Deliçay, 2015, s.4). Ticaret maliyetleri, gümrük engellerini (tarifeler ve tarife dışı engeller), nakliye maliyetlerini (navlun ve zaman maliyeti), bilgi maliyetlerini ve yerel dağıtım maliyetlerini içermektedir (WTO, World Trade Report 2008, s.81).

Gelişmekte olan ülkelerin bu maliyetleri etkili bir şekilde yönetememesi ve uygulayamaması bu ülkelerin kalkınmasına ve dış ticaretine engel olduğu gibi bu ülkelerle ticaret yapmak isteyen diğer ülkeler için de sorunlara neden olmaktadır. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ticaret maliyetlerinin yüksek olmasının en önemli nedenlerinden biri, kamu kurumlarının tahsil ettiği vergi, resim ve harçların yüksek olmasıdır. Bazı ülkelerde gümrük işlemlerinden tahsil edilen gelirler, kamunun en önemli gelir kalemlerinden birisi olduğu için hükümetler bu gelirleri indirmeye yanaşmamaktadır.

³ Üretilen ilave bir birim ürünün toplam maliyette yol açtığı artış veya azalış (Deliçay, 2015, s.4).

Ticaret maliyetlerini etkileyen diğer nedenler ise, hizmetler sektörünün gelişmemiş olması ve rekabet ortamının eksikliği nedeniyle, dış ticaret sürecinde alınan hizmetlerin (nakliye, sigorta, gümrük müşavirliği v.b.) kalitesinin düşük, fiyatlarının yüksek olması, ulaştırma altyapısının gelişmemiş olması ve girdi fiyatlarının (enerji ve iş gücü maliyetleri) yüksek olmasıdır (Deliçay, 2015, s.5).

Aşağıdaki Şekil, 4 ülkenin 2011-2012 ulaşım ve lojistik maliyetlerini göstermektedir.

Şekil 2. Bazı Ülkelerin Ulaşım ve Lojistik Maliyetleri

(OECD, WTO, How are Trade Costs Evolving and Why?, 2015, s.65)

Şekil 2'de görüldüğü üzere, Kazakistan'ın ulaşım ve lojistik maliyetleri Almanya'nın maliyetinin iki katından daha fazladır.

Türkiye'de Dış Ticareti Kolaylaştırma Çalışmaları

15/1/2016 tarihli ve 6662 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması'nın mal ticareti anlaşmalarını içeren 1A no.'lu ekine ilave edilmek üzere, 27 Kasım 2014 tarihinde Dünya Ticaret Örgütü Genel Konseyi'nde kabul edilen Dünya Ticaret Örgütü'nü Kuran Marakeş Anlaşmasını Tadil Eden Protokol ile söz konusu Protokolün ekinde yer alan ilişik Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması'nın onaylanması, Dışişleri Bakanlığının 26/2/2016 tarihli ve 10553603 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3'üncü maddesine dayandırılarak, Bakanlar Kurulu'nca 29/2/2016 tarihinde kararlaştırılmıştır (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160305-1.pdf> Erişim Tarihi 22 Ağustos 2018).

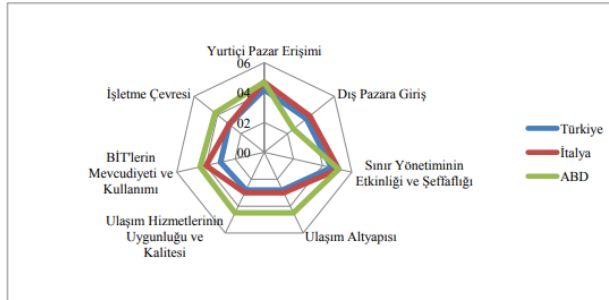
Tablo 1. Sınır Ötesi Ticaret Göstergelerinde Türkiye'nin İhracat ve İthalat İşlem Süre ve Maliyetleri

İşlemler	İhracat		İthalat	
	Türkiye	OECD Yüksek Gelir Grubu	Türkiye	OECD Yüksek Gelir Grubu
Gümrükleme Süresi	16 saat	12,7 saat	41 saat	8,7 saat
Gümrükleme Maliyeti	376 \$	149,9\$	655\$	111,6\$
Belge Hazırlama Süresi	5 saat	2,4 saat	11 saat	3,5 saat
Belge Hazırlama Maliyeti	87\$	35,4\$	142\$	25,6\$

(T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ticaretin Kolaylaştırılması Türkiye Stratejisi ve Eylem Planı 2018-2022, s.21).

Dünya Bankası İş Ortamı Raporu'nda yer alan Sınır Ötesi Ticaret Endeksi kapsamında Türkiye'nin 2017 yılı ortalama ihracat ve ithalat gümrükleme maliyet ve işlem süreleri yukarıdaki Tablo'da yer almaktadır. İhracat verilerinde nerdeyse 2 misli bir maliyet ve işlem süresi ile karşı karşıyayken, Türkiye'nin ithalatındaki işlem süresi ve maliyetlerinin OECD Yüksek Gelir Grubu ülkelerin süre ve maliyetlerinin 5 katından daha fazla olduğu görülmektedir.

Uluslararası kuruluşlar tarafından yayımlanan endeksler Türkiye'deki dış ticaretle ilgili işlemlerin ve ticarete konu malların hareketini sağlayan fiziki şartların istenilen düzeyde olmadığını ortaya koymaktadır (Deliçay, 2015, s.63).

Şekil 3. Küresel Ticaret Endeksi Ülkeler Kıyaslaması

(Adana Sanayi Odası, Küresel Ticaretin Kolaylaştırılması Raporu, 2016 s.4)

Şekil 3, Küresel Ticaretin Kolaylaştırılması Endeksinde, ABD ve İtalya ile birlikte değerlendirilen Türkiye'nin ulaşım altyapısı, ulaşım hizmetlerinin kalitesi ve işletme çevresi endekslerinde İtalya ile benzer performans sergilediği görülmektedir.

Tablo 2. Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerin Dış Ticaret Kriterindeki Performansları

ÜLKE	Sıralama	DTF Puan	İHRACAT				İTHALAT			
			Sınır İşlemleri		Belge İşlemleri		Sınır İşlemleri		Belge İşlemleri	
			Süre (Saat)	Maliyet (Dolar)	Süre (Saat)	Maliyet (Dolar)	Süre (Saat)	Maliyet (Dolar)	Süre (Saat)	Maliyet (Dolar)
Türkiye DB 2016	70	79,71	16	376	5	87	41	655	11	142
Türkiye DB 2017	70	79,71	16	376	5	87	41	655	11	142
Romanya	1	100	0	0	1	0	0	0	1	0
Bulgaristan	21	97,41	4	55	2	52	1	0	1	0
Gürcistan	54	85,15	14	383	2	35	15	396	2	189
Ukrayna	115	64,26	26	75	96	292	72	100	168	212
Rusya	140	57,96	96	765	25	92	96	1125	43	153
Hindistan	143	57,61	106	412	38	92	283	574	61	135
Avrupa ve Orta Asya Bölgesel Ortalama	-	84,04	28	195	26,9	110,7	25,8	202,3	26,4	90,9
OECD Yüksek Gelir Grubu	-	93,87	12,4	149,9	2,6	35,7	9	115,1	4	26,3

(T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2017 İş Ortamı Raporu, s.87)

Tablo 2'de görüldüğü üzere, dış ticaret alanında birinci gelen ülkelerden Romanya'da ihracatta ve ithalatta sınır işlemleri bir saati aşmayan bir süre zarfında ve maliyetsiz olarak tanımlanabiliyorken, belge işlemleri ise 1 saatte ve yine maliyetsiz olarak tanımlanabilmektedir. Türkiye 79,71'lik DTF puanı ile genel sıralamada 70. sırada yer almaktadır. Türkiye'de ihracat işlemleri 16 saat, belgelerin hazırlanması 5 saat sürmekteyken, sınır işlemlerinin maliyeti 376 ABD Doları ve belgelerin hazırlanmasının maliyeti 87 ABD Dolarıdır. İthalatta ise sınır işlemleri 41 saat, belgelerin hazırlanması 11 saat sürmekteyken, sınır işlemlerinin maliyeti 655 ABD Doları ve belgelerin hazırlanmasının maliyeti 142 ABD Doları'dır.

Türkiye'de dış ticaret maliyetlerinin yüksek olmasının nedenlerinden birisi de gümrük alanında karşılaşılan sorunlardır. Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yapılan incelemeler, uluslararası ticarete konu olan eşyaya ilişkin çeşitli kurum ve kuruluşlarca talep edilen ve gümrük beyannamesine eklenmesi gereken belge sayısının tür olarak 300'ün üzerinde olduğunu, yine farklı kurum ve kuruluşlarca düzenlenen belgelerin içeriğindeki bilgilerin de çoğu kez mükerrer olduğunu ortaya koymuştur (Deliçay, 2015, s.65).

Ticaretin kolaylaştırılması, yaşanan sanayi devrimleri sürecinde uluslararası ticareti etkileyen bilgi birikim ve işlemesine dayalı yenilikler nedeniyle artık sürekli bir ihtiyaç haline gelmiştir (Güler, 2018, s.14).

Aşağıdaki Tablo 3, 2016 Küresel Ticaretin Kolaylaştırılması Raporu'na göre alt endeks göstergelerinde en başarılı 3 ülke ve Türkiye'nin sıralamasını göstermektedir.

Tablo 3. 2016 Yılı Ticaretin Kolaylaştırılması Raporu Alt Endeks Göstergelerinde En Başarılı İlk Üç Ülke ve Türkiye'nin Yeri

2016 Ticaretin Kolaylaştırılması Raporu Göstergeleri	İlk Üç Ülke	Türkiye Sıralaması
A.1. İç Pazara Erişim	Hong Kong, Singapur, Şili	87
Tarife Oranı (%)	Hong Kong, Singapur, Mauritius	76
Tarifelerin Karmaşıklığı	Hong Kong, Şili, Singapur	99
Gümrüksüz İthalatın Payı	Hong Kong, Singapur, Botswana	67
A.2. Dış Pazara Ulaşım	Nepal, Lesotho, Uganda	88
Hedef Pazarlarda Karşılaşılan Tarifeler (%)	Kamboçya, Lao PDR, Malawi	93
Hedef Pazarlarda Tercih Marjı (0-100)	Mauritius, Nepal, Lesotho	78
B.3. Sınır İdaresinin Etkinliği ve Şeffaflığı	Singapur, Hollanda, İsveç	45
Gümrük Hizmetleri Endeksi (0-1)	Singapur, BAE, Avusturya	59
Gümrükleme Sürecinin Etkinliği (1-5)	Singapur, Almanya, Hollanda	36
İthalatta Geçen Süre: Belgelerin Kontrolü (Saat)	Avusturya, Belçika, Bulgaristan...*	57
İthalatta Geçen Süre: Sınır İşlemleri (Saat)	Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti...*	63
İthalat Maliyeti: Belgelerin Maliyeti (ABD \$)	Avusturya, Belçika, Bulgaristan...*	86
İthalat Maliyeti: Sınır İşlemleri (ABD \$)	Avusturya, Belçika, Bulgaristan...*	110
İhracatta Geçen Süre: Belgelerin Kontrolü (Saat)	Avusturya, Belçika, Hırvatistan...*	47
İhracatta Geçen Süre: Sınır İşlemleri (Saat)	Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti...*	38
İhracat Maliyeti: Belgelerin Maliyeti (ABD \$)	Avusturya, Belçika, Hırvatistan...*	67

Tablo 3 (devamı)

İhracat Maliyeti: Sınır İşlemleri (ABD \$)	Avusturya, Belçika, Hırvatistan...*	88
İthalat ve İhracatta Usulsüz Ödemeler	Finlandiya, Singapur, İzlanda	66
İthalat Prosedürlerinde Zamanın Öngörülebilirliği	Singapur, Hong Kong, Finlandiya	55
C.4. Ulaşım Altyapısının Mevcudiyeti ve Kalitesi	Hong Kong, BAE, Singapur	27
Mevcut Uluslararası Havayolu Koltuk Sayısı (Milyon)	ABD, İngiltere, BAE	15
Havayolu Altyapısının Kalitesi	Singapur, BAE, Hong Kong	29
Demiryolu Altyapısının Kalitesi	Japonya, İsviçre, Hong Kong	55
Liner Taşımacılık Bağlantı Endeksi (0-157,1)	Çin, Singapur, Güney Kore	29
Liman Altyapısının Kalitesi	Hollanda, Singapur, BAE	51
Asfalt Yol Kalite Endeksi	ABD, Suudi Arabistan, İspanya	27
Karayollarının Kalitesi	BAE, Singapur, Hong Kong	28
C.5. Ulaşım Hizmetlerinin Mevcudiyeti ve Kalitesi	Lüksemburg, Hong Kong, Singapur	45
Sevkiyat Kolaylığı ve Karşılabilirliği (1-5)	Lüksemburg, Hong Kong, Belçika	35
Lojistik Rekabet (1-5)	Almanya, İsveç, Hollanda	36
İzleme ve Takip Edebilirlik (1-5)	İsveç, Avusturya, Almanya	43
Sevkiyatların Varış Noktasına Zamanında Ulaşımı (1-5)	Lüksemburg, Almanya, İsveç	40
Posta Hizmetlerinin Etkinliği	Japonya, Hong Kong, İsviçre	49
Ulaşım Modundaki Değişikliklerin Etkinliği	Hong Kong, Singapur, Hollanda	100
C.6. Bilişim ve İletişim Hizmetlerinin Mevcudiyeti ve Kullanımı	İngiltere, İsveç, Hollanda	74
Cep Telefonu Aboneliği (/100 nüfus)	Kuveyt, Hong Kong, BAE	99
Bireysel İnternet Kullanımı (% nüfus)	İzlanda, Lüksemburg, Norveç	70
Sabit Geniş Bant İnternet Aboneliği (/100 nüfus)	İsviçre, danimarka, Hollanda	60
Aktif Mobil Geniş Bant İnternet Aboneliği	Finlandiya, Singapur, Kuveyt	69
Firmadan Firmaya İşlemlerde Bilişim ve İletişim Kullanımı	Norveç, İsviçre, İngiltere	52
Firmadan Tüketicilere İşlemlerde İnternet Kullanımı	İngiltere, ABD, İsveç	46
Devlet Online Hizmet Endeksi	İngiltere, Avustralya, Singapur	64

Tablo 3 (devamı)

D.7. İşletme Çevresi	Hong Kong, Singapur, Lüksemburg	73
Mülkiyet Haklarının Korunması	İsviçre, Finlandiya, Lüksemburg	82
Kamu Kuruluşlarının Etkinliği ve İzlenebilirliği	Singapur, BAE, Hong Kong	38
Finansmana Erişim	Hong Kong, Singapur, İsviçre	68
Yabancı Ortaklığa Açıklık	Lüksemburg, İrlanda, Macaristan	48
Fiziki Güvenlik	Finlandiya, BAE, İzlanda	112

(T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2016 Küresel Ticaretin Kolaylaştırılması Raporu, ss.47-48).

*İlgili alt göstergelerde birden fazla ülke ilk sırada yer aldığı için tabloda alfabetik olarak ilk üç ülkeye yer verilmiştir.

Yapılan uluslararası araştırmalar, ticaretin kolaylaştırılmasından ticaretin tüm kesiminin kazançlı çıkacağını göstermektedir. Kamu sektörü, etkili gümrük ve ticaret prosedürleri, ileri teknoloji kullanımı ve altyapıyı geliştirerek gümrükten birim zamanda geçen eşya akışının artması sağlanacak ve böylece vergi gelirlerinde artış elde edecektir. Ayrıca, teknolojik araçların etkin kullanımı ile kısıtlı insan kaynaklarından optimum fayda elde edilebilecektir (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ticaretin Kolaylaştırılması Türkiye Stratejisi ve Eylem Planı 2018-2022, 2017, s.8).

Ticaretin kolaylaştırılması gerçekten hedefleniyorsa, tüm DTÖ üyeleri için geçerli olacak veri ve belge standardizasyonunun ülkeler arasında ayırım yapılmaksızın bağlayıcı kılınip uygulanması gerekmektedir (Güler, 2018, s.14).

SONUÇ

Dış ticaretin ve özellikle ihracatın ekonomik gelişmeyi olumlu yönde etkilemesinin nedenlerinden başlıcası, yeni üretim tekniklerinin ve teknolojilerinin, ileri yönetim ve pazarlama bilgilerinin, bilgi birikiminin, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin artması gibi bir çok özelliği de beraberinde getirmesidir. Dış ticarete ihtiyaç duyulmasının ana nedenleri ülkesel üretimin ulusal pazar talebinden fazla olması sebebiyle ihracata yönelme veya tersi yönde ülke kaynaklarının yeterli üretim yapmaya elverişli olmamasından dolayı ithalata yönelme olarak tanımlanabilir.

2000'li yılların başından itibaren dış ticareti hızlı bir artış gösteren Türkiye'de dış Türkiye, ihracat işlemlerinde nispeten daha ileri bir yol kat etmişken, ithalat işlem sürelerinde ve maliyetlerinde gelişmiş ülkelerin oldukça gerisindedir. İthalat işlem süreleri ve maliyeti, dış ticarete ithalata bağımlı olan ülkeler için önem taşımaktadır. Bu nedenle, ithalat gümrükleme hizmetlerinde sürenin kısaltılmasına ve bürokrasinin azaltılmasına yönelik yapısal değişikliklere başlanması ihracatçıya, üreticiye ve tüketiciye olumlu yansımaktır. Ticaretin kolaylaştırılmasına yönelik çeşitli çalışmalar yapılmış ve projeler yürütülmüştür.

Bu çalışmalara rağmen, Türkiye'nin bu alandaki konumu uluslararası endekslerde istenilen düzeyde değildir. Türkiye'de dış ticaret yapan firmaların maruz kaldığı ticari işlem maliyetleri yüksektir.

Dünya Ekonomik Forumu'nun her iki yılda bir kamuoyuyla paylaştığı Küresel Ticaretin Kolaylaştırılması Raporu'nun 2016 yılındaki sonuçlarına göre küresel ekonomilerde ticaretin kolaylaştırılması çalışmalarını başarıyla yürüten ülkelerin başında Singapur, Hollanda ve Hong Kong gelmektedir. Bu noktada farklı dinamiklere sahip bu 3 ülkenin ülkemiz uygulamaları için yakından incelenmesi faydalı olacaktır.

Gümrük işlemlerinin etkinliğinin artırılması, ülkelerin uluslararası rekabet edebilirliğine ve refahına katkı sunmaktadır. Gümrük idarelerinin ve diğer ilgili kurumların gümrük işlemleriyle ilgili ihtiyaç duyulan bilgileri etkili bir şekilde yayımlaması gerekmektedir. Yayımlanan bilgilerin ihtiyacı karşılaması için ise doğru, güncel, yeterli, anlaşılabilir, kolay erişilebilir ve ücretsiz olması esastır.

Türkiye'de dış ticaret süreçlerinin kolaylaştırılması ve dış ticaret maliyetlerinin azaltılması kapsamında aşağıdaki hedefler belirlenebilir;

1. Gümrük işlemlerinde ve sürelerinde şeffaflık ve öngörülebilirliğin sağlanması,
2. Gümrük ve ticaret prosedürlerinin basitleştirilmesi,
3. Gümrük sürelerinin ve maliyetlerinin azaltılması, özellikle ithalat süre ve maliyetlerinin gelişmiş ülkelerle kıyaslanarak iyileştirme çalışmalarının yapılması,
4. Ulaşım hizmetlerinin mevcudiyetinin ve kalitesinin iyileştirilmesi,
5. Bilişim ve iletişim hizmetlerinin mevcudiyetine ve kalitesine önem verilmesi,
6. Kamu ve özel sektör arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi.

KAYNAKÇA

Adana Sanayi Odası. (2016). Küresel Ticaretin Kolaylaştırılması Raporu.

Aktaş, N., Adıgüzel, M. (2017). Türkiye'nin Dış Ticaret Sistemi ve Sorunları. İstanbul Ticaret Üniversitesi. Dış Ticaret Enstitüsü. Tartışma Metinleri. WPS NO/65/2017-01.

Avcı, İ. (2015). İhracatta Uygulanan Teşviklerin Uluslararası Pazarlamaya Etkisi ve Bir Uygulama. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Yüksek Lisans Programı. Yüksek Lisans Tezi. Haziran 2015

Aynagöz Çakmak, Ö. (2016). WTO-Ticareti Kolaylaştırma Anlaşması ve Türkiye İçin Değerlendirmeler. AKÜ İİBF Dergisi. Cilt: XVIII. Sayı: 1. SS.1-13. DOI No: 10.5578/jeas.26363. Haziran 2016.

Deliçay, M. (2015). Dünya'da ve Türkiye'de Dış Ticareti Kolaylaştırmaya Yönelik Ulusal Koordinasyon Çalışmaları. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. Eylül 2015.

Güler, K. (2018). Ticaretin Kolaylaştırılmasında Bir Engel Menşe Kuralları. T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi. Dış Ticaret Enstitüsü Tartışma Metinleri. WPS No/162/2018-05.

İpek, H. (2015). Uluslararası Ticaret, Türkiye-Türkmenistan İlişkileri ve Taşımacılık Uygulamaları. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

Köksal, M. (2016). Dış Ticaret ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Melemen, M. (2012). Uygulamalı Uluslararası Ticaret İşlemleri. İstanbul: Türkmen Kitapevi. 2.Baskı.

OECD. (2015). Implementation of the WTO Trade Facilitation Agreement: The Potential Impact on Trade Costs. Trade and Agriculture Directorate. Organisation for Economic Co.Operation and Development. June 2015.

OECD, WTO. (2015). How are Trade Costs Evolving and Why? Aid For Trade at a Glance 2015: Reducing Trade Costs For Inclusive, Sustainable Growth. Chapter 2.

Rippel, B. (2011). Why Trade Facilitation is Important for Africa. Africa Trade Policy Notes. Note 27. November 2011.

Suri, R.K., Budhiraja, J.K., Rajput, N. (2006). A Text Book of ISC Economics. New Delhi: Vol II for Class XII.

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı. 2016 Küresel Ticaretin Kolaylaştırılması Raporu. Ankara: RYKGM Ekonomik Analiz ve Değerlendirme Dairesi. Yayın No:997. Ekim 2017.

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı. Ticaretin Kolaylaştırılması Türkiye Stratejisi ve Eylem Planı 2018-2022. Ticaretin Kolaylaştırılması Kurulu Ulusal Strateji Çalışma Grubu. Aralık 2017.

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı. 2017 İş Ortamı Raporu. Ankara: RYKGM Ekonomik Analiz ve Değerlendirme Dairesi. Yayın No:888. Ocak 2017.

United Nations. (2017). Trade Facilitation and Paperless Trade Implementation UNECE Regional Report 2017. New York and Geneva: Economic Commission for Europe.

World Trade Organization, WTO. World Trade Report 2008. Trade in a Globalizing World.

World Trade Organization, WTO. World Trade Report 2015. Speeding up Trade: Benefits and Challenges of Implementing the WTO Trade Facilitation Agreement.

World Trade Organization, WTO. International Trade Statistics 2015.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160305-1.pdf> (Erişim Tarihi: 22 Ağustos 2018).